

[Bytí, poznání, nepředmětnost, vnějšek a vnitřek]

79/006 (791115-1)

Nicolai Hartmann píše (1693, *Zur Grundlegung der Ontologie*, S. 17):
Das, worauf die Erkenntnis sich wirklich richtet, was sie zu erfassen und immer weiter zu ergründen sucht, hat ein übergegenständliches „Sein“. Es ist das, was es ist, unabhängig davon, ob eine Bewußtsein es zu seinem Gegenstande macht oder nicht; unabhängig auch davon, wieviel oder wiewenig von ihm zum Gegenstande gemacht wird. Sein Gegenstandsein ist überhaupt etwas Sekundäres an ihm. Alles Seiende wird, wenn überhaupt es zum Gegenstande wird, erst nachträglich zum Gegenstand gemacht. Es gibt kein Seiendes, in dessen Wesen von Hause aus es läge, Gegenstand eines Bewußtseins zu sein. Es rückt erst durch das Auftreten des erkennenden Subjekts in der Welt in das Verhältnis des Gegenstehens ein, und zwar genau in dem Maße, als das Subjekt auf Grund seiner Kategorien innerlich imstande ist, es sich zu „objizieren“. Die Objektion eben ist die Erkenntnis.

Tento výklad potřebuje být v několika bodech podstatně zrevidován. Především není zřejmé, co znamená hned v první větě slovo „wirklich“. Kdo nebo co může představovat kontrolu toho, zda se poznání (poznatek) na něco vztahuje „skutečně“, či jinak? Zkušenost praví, že předmětem poznání bylo nejednou něco, co „samo o sobě“ neobstálo jako samostatná skutečnost, nýbrž že šlo o chybnou konstrukci, resp. o chybný „Suchbild“ (buď že z pletiva skutečnosti bylo něco chybně vykrojeno, buď že šlo o chybnou interpretaci čili o chybné zařazení do kontextů, event. do chybných kontextů). Kromě toho nelze souhlasit ani s tím, že „být předmětem“ je něčím pouze sekundárním na „bytí“, které je svým charakterem „nadpředmětné“. V plném smyslu nepředmětné je pouze bytí samo – a to se nemůže z podstaty věci stát nikdy legitimním předmětem; v tom smyslu je vskutku „nadpředmětné“ či prostě nepředmětné, takže se může stát jen „nepředmětem“. (Rozumí se v přístupu subjektu.) Bytí „konkrétní“ naproti tomu (*con-cretum* od *con-cresco*) je srostlicí vnitřní a vnější, „nepředmětné“ a „předmětné“ stránky; může se tedy po jisté stránce stát předmětem myšlení (poznání, výpovědi atp.), ale po jiné stránce se musí stát „nepředmětem“ myšlení (atp.). Samozřejmě jeho „Gegenstandsein“ může být legitimně chápáno jen jako něco druhotného, ale i tato druhotnost má svůj základ „ve věci“, totiž ve vnějšnosti, vnějškovosti, ve vnějšku toho, co se v myšlení (atp.) stává jednak předmětem, jednak nepředmětem. A tento vnějšek je

integrován s příslušným „vnitřkem“ v celek zcela nezávisle na myšlení (atp.), totiž v celek onoho konkréta. To, co není vnější, se nemůže stát předmětem, a to, co je vnější, se musí stát předmětem. Rozdíl mezi vnějškem a předmětností je dán pouze přístupem myslícího (ale už vůbec jen aktivního) subjektu, ale předpoklad jakéhokoliv přístupu je založen v oné vnějšnosti.

(Vysoč., 15. 11. 79.)